

P A R D E S

P R O J E C T

VOLUME 1 NUMBER 8

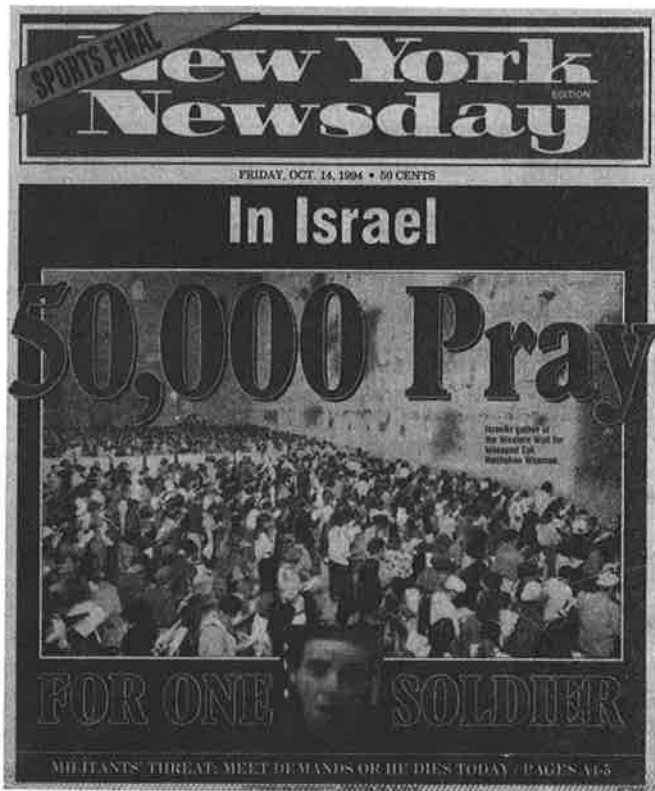
can we
change

G D's
PLAN

ORTHODOX UNION • 333 Seventh Avenue • New York, NY 10001
1-800-4-CHAVER • <http://www.ou.org>

Can We Change G-d's Plan?

THE PARDES PROJECT
VOLUME 1 NUMBER 8

How Would You Respond?

The morning began with the splendor of sun rays glittering on the soft waves surrounding the house boat rented by my father. While our summer holiday was nearing its end, the awkward pleasure of family time together gently awakened us with feelings of comfort, and soft smiles. Morning prayers, toast and jam, and tender teasing as my brother and father returned to the boat from their morning excursion ashore. With plans for a final journey into the seas beyond, we let loose of the dock and slid away.

It was my parents' twenty-fifth anniversary, and my two sisters and I had been skeptical about spending five days with our parents aboard the house boat. But my brother, as usual, prevailed, and the time together had taken us back to earlier years of family vacations along rustic highways and well worn motels, far from the bustle of our studies and work. In truth, however, the passage of time had altered the mood. While old habits retained their irritation and rivalries survived, familial love, inches wide but miles deep, was now spiced with genuine admiration and degrees of respect.

Many of the topics included in the Pardes curriculum are far-reaching and have broad ramifications. The intent of Pardes is to promote sensitivity and spiritual growth through exposure to a variety of Torah sources. It is not within the purview of Pardes to arrive at conclusions relevant to decisions of Halacha. Please consult your Rabbi for personal decisions.

When the unexpected storm clouds enveloped the sky, we were initially amused, gradually concerned, and eventually scared. Following procedures to the detail, my brother guided the boat in the direction of safety, but the storm began too swiftly and with vigor. The rocking motion left me ill, and the dramatic waves flooded the deck as the waters from above and below appeared to merge around our increasingly insignificant shelter. Only the thrashing of nature muffled the sounds of my heartbeats as I silently wished away what I could only hope was a nightmare.

My father, stoic as always, calmly observed my brother's seemingly illusory struggle to guide the boat, while my mother held tight my younger sisters, her face betraying a quivering look of fear for her family. I, for one, saw death as inevitable.

My mind began to race as I considered not only the shame of dying at sea, but of the mindset that could be expected of me in facing this grave danger. Should I have faith that all would be well and that G-d will take care? Is my trembling a reflection of my shallow belief in G-d? Is that why my father, a student of great rabbis if

not one himself, appeared to be unruffled by our plight. Or should I recognize that practicalities of life and the realities of death; and that while all events are surely for the good in G-d's eternal plan, we cannot always fathom the goodness, and thus a belief that all will be well, as we perceive well to be, is naive and immature. Perhaps it was my father's commitment to accept G-d's application of goodness that stayed his fear.

As the planks of the boat rattled in the loosening, and the wail of the windstorm failed to subside, my confusion enveloped me and I froze. My mind froze. And my faith froze.

It is customary to recite the following prayer before entering into a Torah discussion:

Shulchan Aruch O.H. 110

May it be Your will, Hashem my G-d and G-d of my fathers, that You illuminate my eyes with the light of your Torah and that You save me from all stumbling blocks and errors, whether it be in discussions of what is prohibited and what is permitted or in monetary matters, whether it be in any other Halachic decisions or just in theoretical study. I pray that I do not make any mistakes, and if I do, my study partners should not take delight in them. I pray that I should not proclaim the impure pure or the pure impure, the permitted forbidden or the forbidden permitted. I pray that I should not derive joy from the errors of my study partner. Open my eyes and allow me to see the wonders of Your Torah because it is from G-d that all wisdom comes forth, it is from His mouth that I will acquire wisdom and understanding. Amen.

יהי רצון מלפניך ה' אלקי ואלקי אבותי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא ולא על פותר אסור ולא על אסור פותר ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. כי ה' יתן חכמה מפיו רעות ותבונה. גל עיני ואביטח נפלאות מתורתך.

Points for Study

1 My G-d, by lifting me up and commanding me to call out to You, You permitted me to praise Your exalted name according to my recognition and understanding of You...I do not inform You of my needs to make You aware of them but rather so that I may feel how much I lack before You and my need to have **reliance on G-d**. If I, in my foolishness, should ask of You what is not good for me, Your exalted decision is better than mine. I have already relinquished all matters of my concern to Your ongoing decree and exalted direction.

(Excerpt from Prayer of Rabbeinu Bachya ibn Pekudei)

Source, pg. 31

(In this booklet we have translated *bitachon* as 'reliance on G-d'.)

2 The main reason G-d gave us the Torah is to bring us to **reliance on G-d**, for **reliance on G-d** is the root of everything and the essence of all of G-d's commandments.

(Rabbi Eliyahu of Vilna, the Vilna Gaon, Proverbs 22:19)

Source, pg. 32

3 Many years ago I heard in the name of the Vilna Gaon from a person upon whom I rely implicitly: if a thief at the threshold of his crime could be completely permeated with **reliance on G-d**, he would succeed in his robbery... Understandably I could not grasp this concept. I have since come to the understanding that the cause and effect of **reliance on G-d** is implanted in nature. Absolute **reliance on G-d** will bring about the desired result. Since the power of **reliance on G-d** is a law of nature it will not change regardless of its usage. Absolute **reliance on G-d** can bring about any desired result, even if it is sinful.

(Shiurei Daas, Vol. 1, Chap. 3,

Rabbi Yosef Yehudah Leib Bloch, Rav of Telz, Lithuania)

Source, pg. 33

4 There is an old and common mistake in the area of **reliance on G-d**...that there is an obligation to believe that if one is standing at a crossroads of life, and the future is unclear everything will turn out well. If one is worried he obviously lacks **reliance on G-d**. This idea is incorrect. As long as there has not been a prophecy announcing the future, the future is in fact uncertain, for who can understand G-d's

judgments? The real definition of **reliance on G-d** is the belief that there are no random happenings in the world and all that occurs is decreed by G-d.

(Rabbi Avrohom Y. Karelitz,

Chazon Ish Emunah Bitochon, Chap. 2)

Source, pg. 34

5 There is a great and wonderful aid to prevent the scheme of any person from touching him. To fix in his mind that G-d's is the only true power and there is nothing in this world or in all the worlds that has any power whatsoever; everything is a manifestation of His Oneness. He should not pay any heed to any other force or will and attach himself purely to G-d. G-d will then render all powers null and void that nothing should be able to harm him.

(Rabbi Chaim of Volozhin, Nefesh HaChaim,

Gate 3: Chap. 12)

Source, pg. 35

6 It is known from the writings of the ARI (Rabbi Isaac Luria) that if one can find during judgment the attribute of benevolence, then everything will become benevolence and the justice will be sweetened.

(Toldos Yaacov Yosef, Noach)

Source, pg. 36

7 As long as a person actively concentrates on G-d, it is impossible that any evil will befall that person. He is with G-d and G-d is with him. But when he turns his mind away from G-d, he detaches himself from G-d and G-d in turn detaches Himself from the person. It is then that this person becomes open to all evils that befall him. For the intellectual connection with G-d is what brings G-d's providence and saves the individual from random happenings. It is we ourselves who cause our suffering by placing a barrier between ourselves and G-d and preventing His providence from flowing.

(Maimonides, Guide for the Perplexed, Vol. 3: Chap. 51)

Source, pgs. 37-38

8 "*G-d is your shadow*" (Psalms, 121) — According to the teachings of the Ba'al Shem Tov, the meaning of this verse is as follows: Just as a person's shadow does exactly what he does, so, too, does G-d act according to the deeds of man. In the manner man conducts himself below, so does G-d conduct Himself above. If man behaves with mercy and kindness, G-d will act towards him with mercy and kindness. Therefore, if a person has **reliance on G-d**, that He will supply all of his needs, in fact, G-d *will* supply him with all his needs. But if a person is always worried about his livelihood, then

G-d will, in turn, diminish his sustenance. Therefore, happy is the man that has **reliance on G-d**, so that G-d will shadow him and provide all his needs.

(Rabbi Levi Yitzchak of Berditchev; Kedushas Levi Beshalach)

Source, pg. 39

9 When a child is very young, he places all his **reliance on G-d**. Therefore G-d cares for all his needs and guides him at every turn. As a person grows, and begins to have reliance in himself, G-d's providence lessens. The same is true on a national level. When the Jews stood before the Red Sea in terror of the Egyptians, they placed all their **reliance on G-d**. Afterwards when their **reliance on G-d** diminished, G-d's providence likewise diminished

(Rabbi Eliyohu of Vilna, the Vilna Gaon; Biurei HaGra Bava Kama 92)

Source, pg. 40

10 The Alshich once taught that it is possible for a person to attain through **reliance on G-d** alone all that he needs. Attending his lecture was a simple porter who having heard the great master's words, said to himself, 'Am I crazy to work so hard when all I have to do is have **reliance on G-d**?!' The next morning, instead of setting out to work in his wagon, he sat himself near the stove and began to recite from the Tehillim. When his family begged him to return to work, he said to them, 'Are you crazy? Didn't you hear what the Alshich said? If we have **reliance on G-d**, G-d will provide with no effort on our part!' Eventually he sold his wagon and donkey. The new owner of the wagon uncovered a hidden treasure and filled the wagon with gold, silver and precious gems. Unfortunately for him, an accident occurred and the man died. The donkey, a creature of habit, returned to its original owner. As the hungry family heard the braying of their donkey they went outside to find the wagon full of riches. They thanked G-d and the porter for the great reward of **reliance on G-d**.

When the students of the Alshich heard the story they exclaimed: 'How can the simple porter attain greater heights than us? We have striven for years to attain **reliance on G-d** and

yet it has eluded us but this simple man has attained it overnight!' The Alshich explained to his students that it was very simple: 'You are sophisticated students. When I said that **reliance on G-d** works, you asked questions, brought proofs and redefined. The porter just listened to what I said and simply accepted my words.'

(as told by Rabbi Yosef Yozel Horwitz, the Alter of Slabodka in the *Madreigas HaAdam* Chap. 5)

Source, pg. 41

11 A believer may feel that he is unworthy of G-d's unearned kindness. He feels that G-d will not grant his request and therefore does not expect it; however, if he were to hope properly, G-d would not withhold His kindness. G-d always desires to pour forth his blessings to he who has **reliance on G-d**.

(Rabbi Yosef Albo, *Sefer Halkarim* Part 4; Chap. 47)

Source, pg. 42

Closing Comment

A Mother's Lesson and Prayer

by Esther Wachsman

Text of Commencement Address by Esther Wachsman
Yeshiva University - Sixty-Fourth Annual Commencement Exercises
May 31, 1995
Reprinted with permission

Good morning Dr. Lamm, distinguished guests, faculty, and students. When Dr. Rabbi Miller contacted me at the end of January and told me of Yeshiva University's decision to confer upon me this honorary degree, I was stunned, particularly as he said my acceptance would be an honor to this great institution. I simply could not comprehend that. And so, my initial reaction was that I wanted to think about it. When I discussed it with my family and friends, they immediately said, "What was there to think about?" It was then that I realized that our personal tragedy had become the tragedy of the Jewish people. And our son, Nachshon, had become everybody's child. And I had become a symbol. Dr. Norman Lamm wrote me a beautiful letter in which he called me a heroine, an inspiration, a woman of conviction and faith — words which I will try very hard to live up to.

And so it is with great pride and honor that as Nachshon's mother I accept this degree as a

representative of the mothers of Israel who have been called upon to make the greatest sacrifice.

As a YU alumna, I feel a special bond with Yeshiva University, which in a major way has influenced my life, my beliefs, indeed, my very being.

Nachshon, נחשון בן נמי, was our third son and the third one of our children to enter the Golani Brigade. He had to outdo his two older brothers and therefore joined an elite commando branch of Golani. He was the smallest, the thinnest of those fighters, who used to call him their baby. But he was the one who raised their morale, who boosted their spirits, especially in Lebanon, where they spent four months and where he was within inches of death. His sergeant and a good friend from our neighborhood were killed by a direct hit of a Sagar missile. He came home and benched hagomel, a special prayer recited upon being spared from disaster.

Let me tell you what it is like to be the mother of a son, a soldier in Lebanon. It means eating, drinking, breathing and sleeping with a radio attached to your ear — waiting to hear what happened, who was killed, who was wounded. When the name is released, you cry with his family and you are relieved that it wasn't your child — this time. His fellow soldiers are constant visitors in our home and tell us

over and over how his smile, his words of encouragement kept them going in those trying times.

When Nachshon did not come home Sunday night from a special one-day army seminar, and I did not hear from him by Monday morning, I feared the worst had happened. If he did not call his mother, it was clear to me he could not. And so, paradoxically, when on Tuesday afternoon we were notified of the videocassette and his capture by Hamas terrorists, despite the national feelings of horror and despair, my feelings were of joy and relief. At least I knew he was still alive.

If anyone had told me then that such a tragedy would befall me and asked how I would react, my answer would have been: breakdown, hysteria, inconsolable grief.

But in fact, I did not have the luxury of breaking down. There was no time for grief and sorrow, only for hope and optimism. For the next four days, we were all mobilized every moment, day and night, doing everything in our power to save Nachshon.

We contacted Muslim religious leaders who appealed to his captors. We announced his American citizenship and appealed to the United States government to intervene, and they did so. We appealed to the Israeli government to negotiate. And we addressed his captor

personally on national and international media, begging them not to harm our son.

I was brought up my entire life as a believing, religious Jew who had total faith in G-d and His infinite wisdom. I knew the importance of prayer as epitomized in the words *תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה* — Repentance, prayer, and charity are meant to eliminate a bad decree. And I spent every spare moment praying. Certainly once his capture became known, all of the Jewish people — a people usually fragmented — came together, right and left wingers, religious and secular, young and old, rich and poor, Sephardic and Ashkenazi, all prayed with me. And indeed, people of good faith everywhere prayed with me. I fully believed G-d would spare Nachshon and send him home to us, safe and sound. How could He not hear the voices of seventy thousand at the Kotel, the Western Wall, and millions of others like you, who at that exact moment prayed in all corners of the world? Those prayers had to be heard. They would surely shake the heavens and my son would return. But as you all know, that was not to be.

I did not understand; I could not understand. I have subsequently given much thought and study to the eternal questions of suffering, of the deaths of the innocents, of unanswered prayers, and I would like to share some of these insights with you.

On the simplest plain, we simply do not understand G-d's way. Moshe Rabbeinu, Moses, the closest human being to Him, asked to see His face and was told — *האדם וזוהי לא יראני* — No mere mortal can see Me and live, that is, no human being can understand the secrets of My universe and live. "The secret things belong to the Lord our G-d, but those things which are revealed belong to us and to our children forever." That which is apparent, we can fathom; that which is hidden, secret, is G-d's realm.

The Book of Job deals with these same questions on a deeper level. When Job loses his children, his wealth, and finally his own health, his friends who come to comfort him as he mourns imply that he must have deserved his fate. In the words of Koheleth, "There is not a just man on earth who does good and sins not."

There is reward and punishment, they say, and therefore there must be a reason that G-d decided to punish Job. This is unacceptable to Job and, more important, as we see as G-d speaks at the end of the book, it is unacceptable to G-d as well.

And what is G-d's answer to Job? Basically the same idea that is expressed to Moses: I have created this world in all its magnificence and I alone decide what shall be done, how the universe shall function.

What then is a man's purpose and duty in this creation when he is confronted by unexplained tragedy and grief? To withstand, to cope, to deal with the events G-d sends his way...For none of us has any control over what will happen to us as individuals or as a people. What we can control is our reaction, how we deal and how we cope with our grief. Do we break down? Do we curse G-d as Job's wife advised him to? Or do we rebuild our lives and perhaps dedicate them to a higher purpose, indeed, drawing closer to G-d.

For in our Jewish history, sorrow and joy, grief and rejoicing, mourning and comfort, life and death, destruction and rebuilding are all intertwined.

An example of this is Israel's Remembrance Day for its fallen soldiers, a day of deep national mourning; immediately followed by *Yom Ha'Atzmaut*, Israel's Independence Day, a holiday of great celebration and joy. Another example is *Tisha B'Av*, the ninth day of Av, the most tragic day in the Jewish calendar, followed by *Shabbat Nachamu* and a period of great joy and celebration. The most striking example to which our generation bore witness is the horror of the annihilation of one third of our people — followed by the establishment of the Jewish State and the return to Zion after 2,000 years of prayer and yearning.

Indeed, G-d Himself asks Jeremiah for comfort at the time of the destruction of His Temple, the exile of His people, and the burning of His holy city, and the prophet finds no words to comfort G-d, for no one can comfort a bereaved parent. But G-d Himself in the Book of Jeremiah finds words of comfort and says: עוד ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה — And there shall yet be heard in the streets of Jerusalem the sounds of happiness and joy.

We, through the free choice which G-d has built into the human psyche, should choose life, should choose to rebuild as did Job, as did G-d Himself. And as did Yaakov, Israel, the children of Israel, according to Rav Joseph Soloveitchik's interpretation in his book *Kol Dodi Dofak* on the verse: עת צרה היא ליעקב פמנח ישע. The Rav interprets: "From Israel's travails shall they find redemption."

Israel's fate was to experience grief and its destiny is the way of Israel, the children of Israel, chose to cope with that grief. This differentiation between fate and destiny is one of the Rav's greatest messages. One can either be a victim of fate or an initiator of destiny.

One can either be a victim of fate or an initiator of destiny.

When tragedy befalls us, we should not ask why, but what shall we do now. It is our choice whether we trivialize our tragedy by crying "woe is me" or allow it to elevate us, giving our lives new meaning and direction and bringing us closer to G-d.

The paradox of Jewish history is that renewal constantly comes from ashes. As it is written: "Through your blood are you given life." Through coping with sorrow do we bring redemption.

I recently came across the Bible Nachshon was given in his army swearing-in ceremony, when all IDF soldiers are given a Bible and a rifle. In that Bible was the following inscription: הספר והסיף ירדו כרוכים מן השמים from Devarim Rabbah: "The book and the sword were handed down intertwined from Heaven." From the dawn of our history, throughout the generations, we have had to fight for our G-d-given right to our Land of Israel. In our 2,000-year exile Jews were wantonly murdered at the hands of our enemies, culminating in the Holocaust of our People, in this generation, in this century.

These words — הספר והסיף ירדו כרוכים מן השמים — are the principles with which I was educated at Yeshiva University and with which I educated my children: To love and protect the people of Israel, the land of Israel, and the Torah of Israel. עם ישראל על פי ארץ ישראל ותורת ישראל.

You who graduate here in New York today have a common fate and destiny with those of us in Israel. We share one heart, one soul. We are partners in fate and destiny. I'd like to return to you now some of the strength you gave to me.

You prayed with me, you hoped with me, you cried with me. I ask you to continue to be my partner in our common responsibility. Demonstrate the love of our people and our land. Strengthen our faith and our ability to cope. Allow the unity and solidarity brought about by my son's tragic fate to become a milestone, whose legacy will carry us forward in strength as a people. If that unity and solidarity which he brought about were his legacy, then Nachshon accomplished more in his 19 years than most of us do in 90.

I would also like to thank my husband Yehuda and the members of my family for fortifying my faith and my wavering hope and belief and giving me the support and the love that made it possible for me to go on.

May the words of Zechariah's prophecy come to pass: "Death shall be vanquished forever and G-d shall wipe the tears from all faces." And may we realize the final words of the Mourner's Kaddish: עשה שלום במוצאי חוה יעשה שלום עלינו - ועל כל ישראל ויאמרו אמן "He who makes peace in the heavens, may He make peace on us and all of Israel." Amen.

Source Biographies

(Many of these biographies were contributed by Rabbi Matis Greenblatt)

The Vilna Gaon (1720-1797)

RABBI ELIJAH BEN SOLOMON ZALMAN, ALSO known as Ha-Gra, was the foremost scholar-sage of Lithuanian Jewry in the eighteenth-century, and has become the spiritual forefather for much of the non-Chassidic yeshiva world. Known for his greatness in Talmudic and Kabbalistic study, he likewise mastered astronomy, mathematics and music. His system of Talmudic study focused on trying to find the true meaning intended by the sages in the text. The Gra was a fiercely outspoken opponent of Chassidism, fearing the movement would erode the centrality of Torah learning in Judaism, and was pivotal in galvanizing the split between the Chassidic and non-Chassidic world.

Rabbi Yosef Yehudah Leib Bloch (1860-1930)

IN 1910, RABBI YOSEF YEHUDAH LEIB BLOCH succeeded his illustrious father-in-law, Rabbi Eliezer Gordon, as Rosh Yeshiva of the famed Telzer Yeshiva. Rabbi Bloch created a new genre

known as Shiurei Da'at, which were lectures on musar and basic principles. Four volumes of such lectures were published. He also had an original approach to halacha and some of his lectures have been published as Shiurei Halacha. Rabbi Bloch saw the unity of all aspects of the Torah and their root in the supernal world. Under his guidance, a little known elite society was formed, Agudas Emes V'Sholom, whose purpose was to develop individuals capable of influencing the generation. He warned that the purity of the idea might be tainted by publicity (see HaMayan, Tishrei Tashnaz). The Telzer Yeshiva was a complex of institutions for all ages. The Yeshiva was also innovative in the education of girls.

*Rabbi Avrohom Yeshaya Karelitz
(1878-1953)*

THE "CHAZON ISH" DEVOTED HIS LIFE TO THE study of Torah, although he also learned sciences such as astronomy, anatomy and mathematics, since he felt that a knowledge of these subjects was necessary for a full understanding of Jewish law and practice. In Vilna in 1911, Rav Karelitz published the work for which he is best known, the "Chazon Ish." In 1933 he moved to Eretz Yisrael where he held no official positions

and yet he became known as a worldwide authority on all matters relating to Jewish law and life. He considered man's duty in life to be the constant study of Jewish law, aiming at the attainment of a maximum degree of perfection in religious observance.

*Rabbi Chaim of Volozhin
(1749-1821)*

RABBI CHAIM OF VOLOZHIN WAS THE OUTSTANDING disciple of the Vilna Gaon and the founder of the Volozhin Yeshiva in 1802, the most important and most influential Lithuanian institution. Reb Chaim's philosophy is expounded in his Nefesh HaChaim where he emphasizes the power of Torah study and fulfillment of mitzvos to bring a Jew close to G-d. In a famous section of that work, he takes issue with those (an obvious reference to Hasidim) who see dveikus, or cleaving to G-d, as a prerequisite to fulfillment of mitzvos. The central importance of Torah study reached its heights in the yeshiva, which became a model for all Lithuanian Yeshivos.

*Rabbi Yaacov Yosef of Polonnoye
(died 1782)*

RABBI YAACOV YOSEF OF POLONNOYE IS THE primary first-hand source for the Torah of the Ba'al Shem Tov. His main work, *Toldos Yaacov Yosef*, is replete with direct quotes from the Ba'al Shem. It is the first major work which expounds Chassidism. Reb Yaacov Yosef was a great *talmid chochom* and was the rabbi of Shargorod. When he embraced Chassidism, he was expelled from his position on a Friday afternoon. It is said that G-d sends the cure before the sickness. The rationalism of the enlightenment which undermined religion was met through Chassidism by an unprecedented yearning for spirituality. In the name of the Ba'al Shem, Reb Yaacov Yosef characterized foreign thoughts during prayer as "kelipos" (shells), which contained divine sparks waiting to be redeemed and elevated. By engaging in this process, a Jew participates in the end of the exile of the *shechinah*. Reb Yaacov Yosef developed the concept of the tzadik as the conduit for spirituality to the masses and the interdependency of the two. Ironically, he did not personally enjoy a great following and Rabbi Dov Baer of Mezhirech, rather than he, became the successor to the Ba'al Shem Tov. However, his written words retain their power and influence.

The Rambam (1135-1204)

MOSSES MAIMONIDES IS KNOWN AS THE GREATEST Jewish philosopher and codifier of Jewish law in history. Born in Cordova, Spain, he was forced to flee from fanatical Moslems at the age of thirteen, where he traveled with his family to North Africa, and ten years later to Palestine. As a result of the devastation left by the Crusaders, Palestine was virtually uninhabitable, forcing the family to move to Fostat (current day Cairo). Throughout these journeys, the young Maimonides had concentrated on Torah studies under the guidance of his father, and by the time he reached Fostat had become a famous scholar. Supported by his merchant brother, the Rambam was able to write copiously, gaining international acclaim in both Jewish and secular fields of knowledge. After the tragic death of his brother, the responsibility of supporting his family fell on the Rambam's shoulders, and through his fame he was appointed chief physician of the Sultan. Despite the immense workload that was required, not only with his responsibilities to the royal family, but to the entire Egyptian community as the official Nagid (royally appointed leader), and to the halachic questions of world Jewry known as *responsa*, the Rambam was remarkably able to complete some of his greatest Jewish works,

including his introduction and commentary on the Mishna, his philosophical work *The Guide for the Perplexed*, and his magnum opus the *Mishna Torah* - the great codification of all Jewish law. While he was considered an undisputed leader of world Jewry at the time, there was bitter opposition to much of his works because they incorporated much of Aristotelian philosophy that went against the traditional purist ideology of much of Ashkenazic Jewry, and others believed his codifications would make much of the role of the rabbi and the oral tradition obsolete.

*Rabbi Levi Yitzchak of Berdichev
(1740-1810)*

RABBI LEVI YITZCHAK IS ONE OF THE MOST popular and beloved figures in Jewish history. Born into a prominent rabbinical family, he studied with the famed author of the *Pri Megadim*, was himself a great scholar and served as rabbi of a number of Polish communities. However, after meeting Rabbis Shmelke Nikolsburg and Dov Baer of Mezhirech, he was won over to Chassidism and eventually became one of the most influential leaders of Hasidism in Central Poland and the Ukraine. He is particularly famous for defending the Jewish people before G-d and always interpreting their actions

in the best possible light. His fervor in prayer and the fulfillment of mitzvos are legendary. His song before havdalah, "Dudele", expressing man's yearning and awareness of G-d's presence, is still sung with tenderness and great feeling. Rabbi Levi Yitzchak's work, *Kedushas Levi*, was published in his lifetime and is ever popular.

*Rabbi Yosef Yosel Hurwitz
(1849-1919)*

RABBI YOSEF YOSEL HURWITZ, THE ALTER OF Novorodock, was a true radical. As a young man, he was deeply engaged in business and the support of his family. However, at the age of 27, he met Rabbi Yisrael Salanter and the impact of that meeting shook him to the foundations and completely transformed the direction of Reb Yosel's life. He threw himself into study and spiritual matters. His whole life was now based on total, radical faith, and he became completely disengaged from material concerns. He established a large yeshiva in Novorodock and was responsible for creating a whole network of yeshivas. Reb Yosel believed that abnormal times required a radical approach which demanded total immersion in spiritual matters without consideration for the amenities of existence. His major work is appropriately named *Stature of Man*. In 1919, while he was in Kiev,

a plague broke out and while caring for the sick, Reb Yosef himself became ill and succumbed on the 17th day of Kislev. (see Hillel Goldberg's article in the Fall 1996 issue of Jewish Action magazine).

Rabbi Yosef Albo (15th century)

RABBI YOSEF ALBO WAS A PHILOSOPHER AND theologian who was also a disciple of the great Rabbi Hasdai Crescas. He composed the *Sefer HaIkarim*, which provides a clear and comprehensive picture of the thought of his time. He carefully analyzed the meaning of "Ikar" and disputed his predecessors as to the number of ikarim. Albo was a participant at the famous Tortosa disputation in 1413-1414. In Chapter 25, Part III, there is a record of his critique of Christianity at the disputation (printed in Husik's edition of the ikarim) but this has been censored out of the Hebrew editions. He has highly original interpretations of Biblical passages and these have been collected in separate volumes. He saw the importance of the mitzvah of honoring parents as that of guaranteeing acceptance of the kabbalah (tradition). Albo dealt at length with the question of how an Eternal Torah applies to constantly changing conditions.

Sources

- 1** (Excerpt from Prayer of
Rabbeinu Bachya ibn Pekudei)

"אלקי, לא נשאני לעמוד לפניך סכלי בפחיתות ערכי ומיעוט ידיעתי בגדולתך ורוממותך. כי אתה רם ונשא, ואני נקלה ונבזה וקטן משאול ממך ומקרוא אליך ושבח והלל וקדש שמך המקודש... אבל הרשני על זה מה שרוממתני בצוותך אותי לקרוא אליך והרשיתני לשבח את שמך העליון כפי הכרתי אותך וידיעתי בכבודך עם הראותי עבודתי לך ושפלותי לפניך. ואתה יודע תקנותי ואופני הנהגתי ולא הודעתך בצרכי להעיר אותך עליהם אלא שארגיש בגודל חסרוני אליך ובטחוני בך. ואם אשאל ממך בסכלותי מה שאינו טוב לי ואבקש ממך מה שאין בו תקנתו, בחירתך העליונה טובה מבחירתתי. וכבר הנחתי כל עניני אל גזירתך הקיימת והנהגתך העליונה."

2 (Rabbi Eliyahu of Vilna, the Vilna Gaon,
Proverbs 22:19)

“עיקר נתינת המורה לישראל, הוא כדי שישימו צטמונס
צה' כמו שנאמר (מהלים פמ, ז): ושימו צאלהים כסלם וגו'. וגם
כן לספר אסר כן לציהס, כמו שנאמר (שס ו) למען ידעו דור
אסרון. והוא, לפי שעיקר הכל הוא הצטמוס השלם והוא כלל
כל המצוות”

(הגר"א על משלי כב, יט)

ספר

במח בה'

3 (Shiurei Daas, Vol. 1, Chap. 3,
Rabbi Yosef Yehudah Leib Bloch,
Rav of Telz, Lithuania)

ש צ ו ר י ד ע ת

כי כל בשמים ובארץ

זה שנים רבות, כמדומני שזה הי' עוד בימי ילדותי, שמעתי בשם הגר"א
זצ"ל (ממקור נאמן שיש לסמוך עליו), כי הגנב החותר במחתרת, אם יוכל באותה
שעה להיות חדור במדת הבטחון בה', יצליח ג"כ בגנבתו. כמובן לא יכלתי להשיג
את רעיון דבריו, כי הבטחון בה', יועיל לו לאדם לעבור עברה ולהרשיע נגדו
ית'. אך זהו מה שאמרנו, כי הלא מדת הבטחון סגולה רוחנית היא, שהוטבעה
בטבע הבריאה, שאם יגיע האדם לידי מדה זו ויתקשר אתה יפעול על ידה
יפיק את רצונו, ולכן אלו היה אפשר לאדם להגיע למדת הבטחון בה', המשמשת

סגולה להצליח, ובאותה שעה ירצה להשתמש במדה זו לדבר עבירה, יוכל
להצליח, כי הטבע לא ישונה ועושה את שלו, כמו בעניני הטבע הפשוטים
שהטבע עושה את שלו, כשהאדם משתמש בכל הכחות הטבעיים המוחשים לנו.

5 (Rabbi Chaim of Volozhin, Nefesh HaChaim, Gate 3: Chap. 12)

נפש שער ג - פרק יב החיים קפא

ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה, להסיר ולבטל מעליו כל דינין ורצונות אחרים, שלא יוכלו לשלט בו ולא יעשו שום רשם כלל, כשהאדם קובע בלבו לאמר, הלא ה' הוא האלקים האמת, ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל, והכל מלא רק אחדותו הפשוט יתברך שמו, ומבטל בלבו בטול גמור, ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם, ומשעבד ומדבק טהר מחשבתו רק לאדון יחיד ברוך הוא, כן יספיק הוא יתברך בידו, שממילא יתבטלו מעליו כל הכחות והרצונות שבעולם, שלא יוכלו לפעל לו שום דבר כלל.

בטח

אמונה ובטחון

בה'

שג

אמונה ובטחון

פרק ב

א

4 (Rabbi Avrohom Y. Karelitz, Chazon Ish Emunah Bitochon, Chap. 2)

טעות נושנה ותאריכה בלב רבים במשג ובטחון, שם "בטחון", המשמש לנדה מהללה ועקרות בפי החסידים, נסתובבה במשג חוכה להאמין - בכל מקרה, שפוגש האדם, והעמידתו לקראת עיניו בלהירקנו, ושני דברים בעתה, אמה טובה, ולא שניה - כי בטח יתרה הטוב; ואם מסתפק וחושש על הפוך הטוב, הוא מחסר בטחון, ואין הוראה זו בבטחון נכונה, שכל שלא נתקבר בנואה גורל העתה אין העתה מקרה, כי מי יודע משפטי ד' וגמולותיה, יהי אצל ענין הבטחון הוא האמון, שאין מקרה בעולם, וכל הנעשה תחת השמש - הכל בהכרזה מאתו, יהי ובהיותה פעלה האמונה על עורקי החיים, היא בכלל מדות בניאדם, וכשם שבההיענות ומדההתחמית, וכיוצא בהן כן המדות, אין להם מהקרי צורה הגשם - שצורת הגשם קשורה בקצב ובמדה, ואם תפסיר קצפה, חופסי צורהה, וכלי שבור אינו כלי אלא חרס, אצל מדות בניאדם מהתלפות למדרגות נעלות זו מזו, ולכל איש ויש יש כבההיענות וממדההתחמית: אצל אין בניאדם משתין בזה, והם זה למעלה מזה, כן מדה האמונה - יש בה כדרגות זה למעלה מזה, וכגוראקנה ג"כ בכלל מאמינים, כן שאינם בכלל הכופרים והמינים, אצל אמונתם חלושה, ואין פעלת אמונה שולטה עליהם, רק נגר עבירה היותר מפרסמות, ואשר כל הצפור נוהרים בהן; ומהן שאמונתם יותר חזקה ופעלתה יותר נכרת, וכי ההתחלפות למעלות ומדרגות פשוטה על קהל הצדיקים החיים באמונתם בכללותם, אצל נבדלים בפרטיותם זה למעלה מזה וזה למעלה מזה.

וכאשר האדם נפגש במקרה, אשר, לפי הנהג שבעולם, צפיה אליו סגנה מדרגי הטבע לפחד מטבעת העולם, וקשתרוחו ורפחו מלזר, שאין המקרה אדנים לנו ושאין מעצור לד' מלהושיעו ולהכין מסבבים, שיחליטו את כל המסובבים, וההכלנה בשעה הקשה תליו, ולהשרות בקרבן את האמת הידועה, כי אין כאן לקניו שום פנע רע מיד המקרה, רק הכל מאתו, יהי, בין לטוב בין למוטב, ואשר שרש אמונתו מפינה פחדתו ונותנת לו אמץ להאמין באפשרות ההצלחה, ושאין לקניו נטיה לרעה יותר מנטיה לטובה - ענין זה יקראתו מדההבטחון.

וממדההבטחון להעמיר עצמי על נקדת האמונה אף בהעלותו על מחשבתו צד היסורים ושיקרה לבי ער, כי לא המקרה פנעתו, שאין מקרה בעולם כלל, רק הכל מאתו, יהי - וכמו שאמרו לליגוס ופפוס (מעניית יח, ב): ואנו נתחייבנו, וכר, ואם אין אמה הרגנו, הרבה הרגים יש לו למקום ורבה רבים, וכר - וכל זה ממדת הבטחון. גם עלות של ההצלחה, שטבעת בני האדם להשתדל בהן, משתנו אצל הכופרים, כי תחת לרדף אחר נדיבים נשרים ולבקש תחבולת-שוא, יפושש הכופר במעשיו ונקנה אח לכו לחשובה, תפלה וצדקה, להצביר את רע הנורה.

6 (Maimonides, Guide for the Perplexed, Continued)

מורה נבוכים חלק שלישי פרק נא

הטעם בדרבנן האמרים ושמתו כבד שהשג, א' אי אפשר שיכיר א' לאיש שהוא בין פשוט הרעון, כי הוא עם השם והשם עמו, אפי' כהמים כמשבתו מדעם, אשר הוא אי נכירי מדעם השם בלבד בלבד, והוא אי יסמן לבר רע שאפשר שיספחו, כי הענין הכביר להשגחה והתקנת מיד המעשה, הוא השפע והוא השגור, וכבר נבדקו כמה דעותיו כי המכיר שהוא המכיר, אי לא יגיע בידו לחבר שהוא הרע, וזהו אומר לשניהם מה שאמר, והנה התאמתה אצלי ואת האמתה לבי כדברי התורה אשר ית והסתרתני פני בהם והיא לאכול ובצאתו רעות רבות וצרות, ואפי' כיום שהוא הוא עד כי אי אדתי בקרבי מצאתי היענות האלה, ובבואי הוא שזכתתה הפנים האלה אמתה בפתח, ואמתה עושית זה המכיר המכירי ביני וביני, והוא אמרו ואני המכיר אמתה פני ביום שהוא עד כל היענה אשר עשה, ואין ספק כי יין היותו כדון הענין. והנה התבאר לך כי הכנה בחיות איש פניו אדם סופק לספקה וזהו פשוט מופת האכל בהרמות, הוא היותו נבדל ממשש, אפי' כי שאדתי כספיו לא יגיע בידו כל עקר, אפי' השי' אי הירא כי אדם אי ואי תשתע כי אני אהדי, ואפי' כי הענין במים אפי' אני ובחיותי לא ישפוט, כי כל כי שיהיה עשוי עד שישע עיני העיני שהוא, התבין כי ההשגחה ויגיעו פשוט היענות כלה, אפי' ה' כי לא אירא מה היענה לי אדם, ואפי' התבין נא עם השם, ואפי' פנה אלוו והשגח כבד רע, התבונן כשיי שי פנעיה, תראה שהוא ספק ההשגחה תראה הנהיגה, והתבונן ההשגחה ככל היענות הפעולה, הכוללת והמיוחדת באיש אדם וזהו שאמר בני אדם, ראו מה שהוא נפש מהם אדם בטבע הפעולות, ולא מה שהוא פנים בטבע בני אדם, אפי' כי הוא וצדק

8 (Rabbi Levi Yitzchak of Berditchev; Kedushas Levi Beshalach)

הוספות ובאורים

1) בספר קדושה לוי פר נשלה (כדיש (וכנס ידוע) כחז וז"ל כמו שבאחי לפול בשם כבעשיע הי ללך יבמו שאל שוש מה שאדם עושה, כך כביכול כמו שאדם מתנהג נמטב כך מנהיגים אותו מלמעלה, לכן אם מתנהג במדת רחמים גם מלמעלה מרחמין עליו וכו', כמיש כל סמרתם על הצריות מרחמין עליו מן השמים, לכן צריך האדם להתנהג במדת רחמים וטובות וכל המדות טובות, ויהי שמה בחלקו, ואז גם מלמעלה יגיע

לואם נהסיוו הסם כדרכים המתחייב ומתחייב כזה טעמונו, כי זאת הכנה לא יאמר עולם כמי שגבר יותר סוד, וזה סודו עם טעם וטעם עמו, מכל סטור ומשנתו המכנה כולו לו, מנדל חמנו וכולו לו חזון, לבל רע שאמשי' שיהאילו, כי טענו הטובה להשגחה וההגלה והתקדוה כולו השפע כסוד הסגלי, וכבר נבדק קהל סתומים מן קטטה כסוד הטוב לו לא נביט כלל לחסר כסוד סוד וזה ארבע לטעמים לחסור ולרשע מה שארע, וכאשר כסוד סוד

לך הוא צורך הסגולה כפי מה שחייבנו כסול רלויה גם כן הדל', זה אחרו וכנס נקמתה אללו וזה האמתה ב"כ מדברי תורה, אחר והסתורתי פני מהם וזהו לאטלו ומלכותו צרות רבות ואחר כיום כסוד וכו', והרעון כי כי כולו ית' ויחור דקדוהו מתנו ובעבור זה כולו מוכן לכל הצרות, אחר כיום כסוד כי זה סוד כל לו כעבור שאין טעם דבק עמו, והוא מנוחה כי סתרת פנים כוחה אמתה סתרה עוקין לו המכיר המכיר כוונת וכו', וכולו אחרו סתור אסתור פני כיום כסוד על כל טעם אשר טעם כי פנה, והרעון כי כי פנה דעתו ומתקנתו מתנו אל ש"ה כדרכים אשר לא יגיעו, ואין ספק כי דין חיד כדון כבור, טעם נחמלר כי כסודות אלה מבי אדם חופקר לחקיר ויחיד חזון לילכל ככסות כולו כוחו ככלל חכמה, אלכל מן שאלטו כקרינו לה ויעו לו שוט רע כי עמלוחו כרע שטעול סגולות כנדלול אשר מין חשך ואין נלמות ואין חסרון ולכן לא יגיע רע כל עקר: אחר כי כולו וינדר מסח קוש' כי לא חידה משה לילה כי מדרי כחולל ויבדל, ואלו הם חקרים אשר ל"ה לטום אדם לסתרת' חסד בעבור שאלו כרעות לא יקוסט כעלל כמגווי וזהו דבק כש"ה וכלל חסד: וכבר דעת ככסוד כין חידה וחוסר כי כסולל

כ"ה

האדם נהסיוו הסם כדרכים המתחייב ומתחייב כזה טעמונו, כי זאת הכנה לא יאמר עולם כמי שגבר יותר סוד, וזה סודו עם טעם וטעם עמו, מכל סטור ומשנתו המכנה כולו לו, מנדל חמנו וכולו לו חזון, לבל רע שאמשי' שיהאילו, כי טענו הטובה להשגחה וההגלה והתקדוה כולו השפע כסוד הסגלי, וכבר נבדק קהל סתומים מן קטטה כסוד הטוב לו לא נביט כלל לחסר כסוד סוד וזה ארבע לטעמים לחסור ולרשע מה שארע, וכאשר כסוד סוד

לך הוא צורך הסגולה כפי מה שחייבנו כסול רלויה גם כן הדל', זה אחרו וכנס נקמתה אללו וזה האמתה ב"כ מדברי תורה, אחר והסתורתי פני מהם וזהו לאטלו ומלכותו צרות רבות ואחר כיום כסוד וכו', והרעון כי כי כולו ית' ויחור דקדוהו מתנו ובעבור זה כולו מוכן לכל הצרות, אחר כיום כסוד כי זה סוד כל לו כעבור שאין טעם דבק עמו, והוא מנוחה כי סתרת פנים כוחה אמתה סתרה עוקין לו המכיר המכיר כוונת וכו', וכולו אחרו סתור אסתור פני כיום כסוד על כל טעם אשר טעם כי פנה, והרעון כי כי פנה דעתו ומתקנתו מתנו אל ש"ה כדרכים אשר לא יגיעו, ואין ספק כי דין חיד כדון כבור, טעם נחמלר כי כסודות אלה מבי אדם חופקר לחקיר ויחיד חזון לילכל ככסות כולו כוחו ככלל חכמה, אלכל מן שאלטו כקרינו לה ויעו לו שוט רע כי עמלוחו כרע שטעול סגולות כנדלול אשר מין חשך ואין נלמות ואין חסרון ולכן לא יגיע רע כל עקר: אחר כי כולו וינדר מסח קוש' כי לא חידה משה לילה כי מדרי כחולל ויבדל, ואלו הם חקרים אשר ל"ה לטום אדם לסתרת' חסד בעבור שאלו כרעות לא יקוסט כעלל כמגווי וזהו דבק כש"ה וכלל חסד: וכבר דעת ככסוד כין חידה וחוסר כי כסולל

קייסקט
וכן השי' בעת החכמה בטעם כי חכמה, אי לא יגיע זה חכמה זה טעם בזה, ויהיו בזה שיה ענין כפי אשר יראה שכלל מן רב או חופקר באמצעות השכל המודע ישבו עם עמו דבר אחר: (ג) וכבר נבדל פניה חכמה מן חכמה היא הטוב, וזהו כי וכבר נבדל השפע השכלי אשר הוא הטרבוקה ביני

10 (as told by Rabbi Yosef Yozel Horwitz, the Alter of Slabodka in the Madreigas HaAdam Chap. 5)

9 (Rabbi Eliyohu of Vilna, the Vilna Gaon; Biurei HaGra Bava Kama 92)

באורי בבא קמא פרק ה ט הגר"א

בד הוינן זומרי בו' . כמ"ט במדרש (ויק"ד פכ"ט) משל שהדנוגולת כשביח קטנה חמה זכה לזכות ומוחנת בפיח וכשמחגדלת ונחה לחכול עמם מכס חוטה לפי שכבר יכולה לזון ח"ט, בן כשסאדס קבין בוטה על צורחו מאד ומנסיגו כקב"ט כשגחם עלומם פרמינוי וכשהגדל בוטה בעלמו וכמו בן שהגחם נמנעט מעליו, כמו בן בישראל קודם כים סיו מהיודאין מן סמלרים וסיו בוטחים ככ' מהד וחח"כ כשהנמעט כפחונס כחמעט כשהגחם מעליכס, וע"ז סיו כמקדש ככרובים כרביח לכיות כהקמוים סס קיוס כשכינס :

ומצאנו שפניו שקי וזכו, וכאן אלו בני כוחו ואמר לו: הושיע לך כפחונך, כי מצאנו אוצר גדול.

ובאור הלמידי האלשיף אלד ושאלו אתו: קמה כחו גדול יותר משלנו? אנו מבקשים לך לך הפשחון, ואין עלה הדבר קבוינו, והוא שמע פעם אחת והלך על הסגור והשיג אוצר. אמר להם: משל למה הדבר דומה? יש מי שדופק את היחד באדמה קשה, או יעמד היחד איתן, ולא יזוז מקומו; אבל אם ידפס את היחד באדמה פתורה וחסירה, אז יתגרר היחד ולא יעמד איתן.

המוביל חקר, כאשר שמע מפי האלשיף, לקח את ענין הפשחון קמות שהוא, כי כך הוא הדבר בלי שום ספק וגלי שום פחד, הוא לקח את הפשחון, כאלו לא היה אפן אחר בקציאות קלל. לא כן אדם: אצלכם הוא כמו אדם חסירה, כי "כל הגדול מחברו — יצרו גדול ממנו" (מנהיגי נב. א) — ומתפך בדעתו הן ולא, שמא גם הוא, ושקא לא כך הדבר; יש לו הרבה תששות, ולקח את הפשחון חסיר, בלתי כדור, לכן לא יעמד אצלו הדבר קלל. ואיך יעשה? ידפס את היחד בל-כך עמק, עד שלא תהיה האדמה חסירה כחשבון קלל, ואז יעמד היחד על-ידי האדמה הפתורה-חסירה. והינו, שעל האדם לכשל כל הנדירים החסירים ויגשה גדר חרש, יותר גבה מקדם, ויעמד עליו ולא יזוז מקומו, כי מי שגנבים פרעו את המנועל שלו מהדלת ונגבו שם — לא יועיל, אם יחלה פעם שנית מנועל דומה למנועל הקודם, אלא צריך למנועל יותר חזק ויותר מעלה: בן האדם, אשר פרץ את הנדירים שלו ולא עמד עליהם, צריך למנועל גדר יותר גבה, אשר יהיה כריא ותזק ולא ישבר שוב.

בן בכל הפעות, אשר יתפך האדם פעם כך ופעם כך — מפני שדופק את היחד באדמה חסירה: מצד אחר הוא רוצה להציב את היחד ומצד השני הוא רוצה להפך ולפרו את האדמה — שמא גם הוא, ושקא מדת חסירות הוא, ושקא לא יוכל לעמד, ושקא לא ישיג את שאלוה התיים שלו, הפסקות האלה מקלקלים את החסירות, ומפסיד כבשלים: חסר לו מדגות אדם הפעולה, וגם חסר לו הדבר, שררה להשיגו, אבל אם היה דופק את היחד באדמה חסירה, הינו שמא את החורה והשלמות קמות שהיא, שכתב כך הוא, ואפשר להגיע אליו, והגם שאדמתו חסירה ומפוררת, יצמיח לך את היחד, עד שלא תהיה האדמה חסירה מן המינון, והינו, שיעשה גדר למעלה מן כל הנדירים אשר עד עכשו והיה מעלים בכל עניניו בלי ספק.

כח' בה' רעג מדנת האדם פקק ה

קנינו הפשחון כבר שאלו את האלשיף, ו"ל, בדברו אדום בשחון בלי-שום-ספק. והנה שם איש אחר מוביל חקר: בשמעו את הדברים האלה אמר לעצמו: האם דומי נטרפה עלי? כן שיש בשחון בלי-ספק, אם כן, כל הפשחונותי היא רק "הכל ורעות רות" (קהל א. יד.) ולמה לי לעמל כל ימי — יומם לא ינוח ולילה לא ישקט? יכול אני למנוע עצמי מכל הערות האלה ולהשיג את שונקתי בלי הפשחונות בל-שהיא, ואין לי מעשה אלא להיות חסר-דעה לעבר עם עגלותי בעבודת החקר ונסיון: וגם כדבר זה — מי ידע, אם אשיג קמי העצרכותי ואף אם אשיג, הרי צריך דבר אשר ביד-דבר-ידיך הוא כננוח והמשלומים הנה הוא רק בעד דבר אשר ביד-דבר-ידיך הוא שלי ונגור עלי. למה לי לטרם לריוע ולניע לכהלה? כן שיש בשחון בלי-ספק: ביטא אלי הדבר קלי שום ספק. ולכן אין לי אלא להיות שונה וסחי, לעוב מקור מים חיים ולקמך על טרחתו, אשר לא תטלא משאלמי, וההוצאה ימרה על ההקנסה. לא אעשה עוד סבלות הללו כשום אפן!

ובח הסיים הפקמה הנזק והלך וישב על הסגור ואמר שם ההלים, כשכאן אשתו ובני-כוחו, לתבץ אתו, שישע עם עגלותו, השיב להם כנצורה: וכי משגעים אתם, רחמנא לצלן? הלא שמעתי כפרוש מהאלשיף, שאם האדם בוטח בה', בא אליו טרפו כלי שום ספק, ולמה לי לנסע בער ובקרה כעת שיבוא אלי הדבר ממילא? ועד עכשו יתייח נבוך, אבל עכשו, שגורעתי מזה, למה לי כל הניציה המתחבת כל החקר וגם היות? גם אתם, בני-כוחי, פעשו כמותי, ופרנסתנו הכול אלנו ממילא.

למים מקרו את החסור והעגלה לגוי, הלך הגוי עם חמורו ועגלותו, לחפר חקר, ומצא שם אוצר; מלא את השקים מן האוצר ונסח על העגלה והלך לחפר עוד, ושל עליו אבן מן הרה, וימת. החמור הלך לדרכו אצל, בעלי-הבית הראשון, קמי הרגלו, שתאם ושמע קולו.

ספר מאמר רביעי פרק כו מז העקרים קפח 375

פרק מז התקוה התחלת הוא דבר הברוי אל המאין כזי שומשך אליו החסד הנמשך אל הבטחון, אשר הנביא טוב ה' לקחו (ס"ה נ') וכן היה דוד משבח את עצמו ואמר אורך קימתי כל היום (סלס"ט). התקוה היא על ג' פנים, האחד הוא תקות החסד והיא שיקוה אל הש"י שישיענו על צד הרמזי בלבד לא בצד שום חיות כלל, השנית היא תקות הצבד והיא שיקוה אליו שישיענו לפי שהדגל להשיעו ואם לא ישיענו גם עתה יחיה (ה) ולול כבודו כי הארץ שהדגל להשיע את עבדו אם אינו משיעו בעת צרתו יאמרו ויחזיקו שזה מצד חולשת הארץ, והג' תקות והצבדנות והיא תקות האמת והיא שיקוה לזאת ויבדו מצד שהבטחון על כך, ותקות החסד היא ויחזר משתדל שבכלן אלא שאינו בפה כל כך שיתן לו בלבבו כל אשר תשאל נפש, כי לדעתו משער בעצמו שאינו במדרגה שיעשה עמו חסד חנם חושב שלא ידע הארץ לתת את שאלתו, ובעבור זה אינו מקוה כראוי, ולזה לא בא לו החסד (ק) כי אלו ויהי מקוה כראוי, לא היה החסד נמצע מצד הש"י כי תסד הוא דוגה להשיע למקוה כראוי אמר הכתוב רצה ה' את יראיו וג' (סלס"ט קמ"ג) ולזה הוא מבואר כי המנע הנעת החסד הוא כאשר אין בו התקוה כראוי ותקות הצבד היא יותר בפתח, חז כפי שהדגל לעוד ליום אדם ואינו עוזרו הנח ראוי לו כדי שהיהוא לא יחשוב שפה שאינו